

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

Poslušajte radio Ljubljana

KI ODDAJA ZA
ZAMEJSKE SLOVENCEVSAKO NEDELJO
OB POL DVANAJSTI URI

LETNIK V

DUNAJ, V SREDO, 29. XI. 1950

ŠTEV. 90 (362)

Odkritje spominske plošče Francetu Prežernu na Dunaju

Ob proslavi 150 letnice rojstva našega Franceta Prežerna bo dne **3. decembra 1950 ob 11. uri** dopoldne na Schlesingerjevem trgu na Dunaju odkritje spominske plošče Francetu Prežernu.

Ploščo bo odkril župan dunajskega mesta **g. dr. h. c. Theodor Körner**. Slavnostni govor bo imel lektor dunajske univerze **dr. Karl Piuk**.

Na predvečer (2. decembra) ob 19. uri bo v Schützensäle, Albertgasse 43 akademija v proslavo rojstnega dne Franceta Prežerna z govorom o Prežernu, z recitacijami ter s pevkami točkami, ki jih bodo izvajali **pevci iz Slovenske Koroške**.

Dr. Gruber o odnosih med Avstrijo in Jugoslavijo

Na tiskovni konferenci kluba avstrijskega tiska na Dunaju je zunanji minister dr. Gruber omenil tudi jugoslovansko - avstrijske odnose. Izjavil je, da želi Avstrija še boljših odnosov z Jugoslavijo, čeprav so že dobri. Medsebojna trgovinska izmenjava se tudi veča. Tudi obmejni promet se je v zadnjem času povečal. Gruber je izrek upanje, naj bi se meja z Jugoslavijo v kratkem popolnoma odprla.

Koroški deželni proračun za leto 1951

V torek, dne 21. novembra t. l., je zasedal koroški deželni zbor, na katerem je deželni finančni referent dr. Jobst predložil osnutek deželnega proračuna za leto 1951. Postavke vsot v proračunu, ki označujejo izdatke, so gotovo zanimive za vsakega deželana, ker bo za kritje izdatkov potrebno, da bo vsak davkoplačevalec direktnih in indirektnih davkov globoko posegel v svoj žep. K posameznim postavkam v proračunu se bomo še povrnili in ugotovili, kako so v proračunu upoštevali tudi gospodarske, kulturne in socialne potrebe slovenskih davkoplačevalcev, ker, kakor vemo iz izkušnje, naše potrebe na imenovanih področjih zavestno in sistematično zanikajo.

Na prvi mah so iz osnutka proračuna razvidne kvarne posledice pogodb o mezdah in cenah, ker izdatki v deželnem gospodarstvu so iz leta v leto višji, dočim je korist iz teh povzanih zneskov za deželno gospodarstvo manjša.

Proračun za leto 1951 izkazuje okroglo 20 milijonov šilingov več izdatkov kakor za leto 1950. Redni proračun izkazuje 154.872.000 šilingov izdatkov in 154.885.000 šilingov dohodkov, izredni proračun izkazuje 22.431.800 šilingov izdatkov in primanjkljaj 22.093.000 šilingov. Zvezna vlada je naložila deželi obremenitve, ki jih je doslej nosila sama, kakor na primer oskrbo

za jetične ter skrb za tako imenovane „preseljene osebe“. Koroška mora plačati za pomoč v sili 6,2 milijona šilingov.

Ob predlogu in sklepu, da bodo k fondu za pomoč v sili pribili dodatke pri vstopinah za kinopredstave, je deželni zbor tudi sklenil, da se razširi krog onih, ki naj bi bili deželni podpor iz tega fonda in sicer tudi na depijevece, Volksdeutscherje, družinske glane onih nacistov, ki so jih leta 1945 odgnali Jugoslavnici, Abwehrkämpferje ter še druge in sicer iz fonda, ki je bil v bistvu namenjen edino le za žrtve vojne. Pač nosi ta določba še pripombo, da morejo dobiti podpore le taki, „ki niso zakrivali zločinov“, kjer pa je pri presojanju dejstev mogoče merodajno, kar se tudi izvaja, kakor je izjavil VdU-jevec dr. Scrienzi: „kar je danes zločin, je lahko jutri junaštvo“. **Slovenskih žrtev, partizanov, partizanskih vdov in invalidov se niso spomnili.**

Postavke o šolstvu 4, 259.000 šil., prosveti in gojitvi skupnosti 3 milijone 676.300, socialnem in mladinskem skrbstvu 37.144.000, pospeševanju gospodarstva in javnih naprav 10.395.200 ter stroški za oddele plačanih nameščencev 53 milijonov 547.300 šilingov so zneski, ki nujno zelo zanimajo naše davkoplačevalce ter koliko imajo od tega koristi, ker se ti zneski stekajo tudi iz njihovih težko prisluženih grošev.

glasov, 21 poslancev v sedanji zbornici, 19 v stari. Stranka beguncev 210.599 glasov, 13 poslancev, v prejšnji nobenega. Komunisti 70 tisoč 207 glasov in nobenega poslanca, v prejšnji 10.

Poraza komunistov je brezdvomno kriva kominformistična politika voditeljev nemške KP, ki pozabljajo na prave interese nemškega ljudstva in podpirajo sovjetsko politiko blokov, ki jo ravno Nemei najbolj neposredno občutijo. Socialdemokrati pa so s svojim demagoškim nastopom proti oborožitvi Nemčije, dokler se ji ne prizna enakopravnost, uspeli pritegniti večje število glasov, ki so jih tako demokristjani kakor kominformisti zgubili.

Izid pokrajinskih volitev na ameriškem področju Nemčije

Izid pokrajinskih volitev na ameriškem področju v Hessenu in Württemberg-Badnu tolmačijo kot kazalo ljudskega mnenja o vprašanju zopetne oborožitve Nemčije. Socialdemokrati pripisujejo svojo zmago svojem stališču, ki so ga zavzeli do tega načrta. Kancler Adenauer, čigar demokrščanska stranka je doživela nepričakovan poraz, bodisi v Hessenu kakor tudi v Württemberg-Badnu, je izjavil, da nizka volivna udeležba ne pomeni, da so volivci s temi volitvami hoteli povedati svoje mnenje do vprašanja oborožitve Západne Nemčije, katerega demokristjani tako odločno zagovarjajo.

Večina političnih krogov se danes s socialdemokrati strinja, da so bile nemške volitve neposredna preizkušnja nemškega javnega mnenja o oborožitvi.

Končni uradni izidi volitev so naslednji:

V Hessenu so socialdemokrati dobili 820.444 glasov in 47 poslancev v deželni zbornici. V prejšnji zbornici so jih imeli 38. Demokristjani so dobili 347.803 glasove in 12 po-

slancev v deželni zbornici, v prejšnji pa so jih imeli 28. Svobodni demokrati 588.161 glasov ali 27 poslancev v deželni zbornici, v prejšnji 14. Komunisti so dobili 87.446 glasov in nobenega poslanca. V prejšnji so jih imeli 10.

V Wuerttembergu-Badnu so socialdemokrati dobili 475.872 glasov in 35 poslancev v deželni zbornici, v prejšnji pa so jih imeli 32. Demokristjani 379.181 glasov, 31 poslancev v sedanji zbornici, 39 pa v prejšnji. Svobodni demokrati 303.331

Tržaški Slovenci se borijo za slovensko šolstvo

Starši slovenskih otrok v anglo-ameriški coni Svobodnega tržaškega ozemlja so sklenili protest, v katerem zahtevajo, da bi oblasti čim prej rešile vprašanje slovenskih šol v coni A. V protestu med drugim zahtevajo otvoritev slovenske nižje strokovne šole pri Svetem Križu, vasi s pretežno slovensko večino, ker so oblasti prav v tej vasi pred ne-

avnim odprle italijansko nižjo strokovno šolo, in to za 17 učencev, medtem ko bi jih bilo za slovensko šolo nad 30. Prav tako poudarjajo v svojem protestu potrebo po otvoritvi slovenskih strokovnih šol v drugih krajih, predvsem v Brazovici, kjer morajo učenci obiskovati svojo šolo v Kotinaku, ki pa je oddaljen več kot 10 kilometrov.

Ob rojstnem dnevu nove Jugoslavije

Na današnji dan pred sedmimi leti so si jugoslovanski narodi postavili temelje, na katerih je dve leti pozneje zrasel mogočni skupni dom enakopravnih, svobodnih in suverenih narodov nove, federativne ljudske republike Jugoslavije.

Operti na svojo do tedaj že dve in pol leti trajajočo oboroženo osvobodilno borbo proti zunanjim zaslužjevalcem in notranjim tlačiteljem so jugoslovanski narodi po svojih predstavnikih na zgodovinskem II. zasedanju AVNOJ-a v Jajcu, dne 29. novembra 1943. leta razglasili vsemu svetu, da hočejo sami odločati o svoji usodi, o bodoči ureditvi svoje domovine ter o obliki in notranjem ustroju svoje države.

Tako samozavestne in dalekosežne sklepe so mogli v takratnih težkih okoliščinah sprejeti samo narodi, ki so se zanažali v borbi za svobodo predvsem na svoje lastne sile, narodi, ki so v skupni borbi za visoke cilje skovali neporušljivo enotnost, narodi, ki so, medseboj povezani v trdno bratsko skupnost, vsak na svoji zemlji bili pripravljeni doprinesati najtežje žrtve za zlom nasilja, za odpravo krivičnega izkoriščevalskega reda in za zgraditev take družbene skupnosti, ki bo omogočila in zagotovila vsakemu narodu in slehernemu delovnemu človeku enake pravice in pogoje za svoboden razvoj.

Že takrat je nezlomljiva samozavest in junaška borba jugoslovanskih narodov zadivila ves svobodoljubni svet, posebno pa še delovne ljudi in zatirana ljudstva, ki so okužala grozote fašizma. Le tistim mogočnejšem na Zapadu in Vzhodu, ki so sicer nosili na jeziku gesla o demokraciji, svobodi in enakopravnosti narodov, hkrati pa se za zaprtimi vrati na konferencah že tajno sporazumevali o novi delitvi sveta na vplivna področja, že takrat ni šla v račun odločnost jugoslovanskih narodov, ki so nedvoumno povedali, da se borijo za to, da bodo po zmagi sami gospodarji na svojih tleh.

Potem ko so jugoslovanski narodi na današnji dan pred petimi leti proglasili svojo domovino za zvezno ljudsko republiko in ko so v nadaljnjem revolucionarnem razvoju z izvedbo agrarne reforme, s poddržavljenjem bank in podjetij ter s pospešenim uresničevanjem pelletnega načrta pričeli polagati tudi gospodarske temelje za izgradnjo socializma, za učvrstitev svobode in dosego dejanske neodvisnosti, so naleteli na odkrito sovražnost tam, kjer bi v prvi vrsti morali dobiti nesebično pomoč. Moskovski oblastniki so se v odnosu do nove socialistične Jugoslavije razkrinkali kot hegemonisti, ki so izdali socialistična načela o enakopravnosti, neodvisnosti in svobodi narodov.

Tudi v tem težkem položaju ju-

VSI NA PROSLAVO 150. LETNICE ROJSTVA NAJVEČJEGA

slovenskega pesnika FRANCETA PREŠERNA

ki bo v Glinjah v nedeljo, dne 3. decembra 1950 ob pol tretji uri popoldan.

Proslava bo združena
s tekmovanjem za
prehodni pokal SPZ.

goslovanski narodi niso klonili. Strnjeni okrog svojega vodstva so se kot en moč spoprijeli s težavami, v katere jih je pahnila napadalna kominformaska blokada. Ne meneč se za onemoglo zmerjanje iz Moskve in njenih prodanih hlapcev, uspešno premagujejo zaostalost ter nadaljujejo z graditvijo svoje domovine v napredno, industrializirano državo, hkrati pa krepijo in poglobljajo demokratično socialistično strukturo s takimi revolucionarnimi ukrepi kakor je izročitev podjetij v upravljanje delavcem. Doslednost, nezlomljivi pogum in odločnost v borbi za enakopravnost in neodvisnost velikih in malih narodov, za ohranitev svetovnega miru, za nevmešavanje v notranje zadeve drugih držav, za preprečitev vsake napadalnosti, bodisi odkrite ali zakrite s krinko miroljubnosti, proti politiki blokov in vplivnih področij, načelnost te borbe, ki jo vodijo jugoslovanski narodi doma in njihovi predstavniki na mednarodnem porišču Organizacije združenih narodov, vse to so činitelji, ki utrjujejo danes notranji in zunanji položaj nove Jugoslavije in ji pridobivajo čedalje več odkritih prijateljev posebno med malimi narodi, med delovnimi množicami in pri vseh tistih, ki se povsod po svetu borijo za zmago teh načel v sožitju med narodi.

Tako je danes ob sedmem rojstnem dnevu Jugoslavija že v drugič tista država, ki daje zgled vsem, ki so za mir, za resnični napredek in za mednarodno sodelovanje na osnovi pravice do samoodločbe in enakopravnosti vseh narodov.

Slovensko ljudstvo na Koroškem je kot del slovenskega naroda v NOB pomagalo ustvarjati svobodno skupnost jugoslovanskih narodov. Dasiravno nas je prav ista velesila, ki ji je svobodna in neodvisna Jugoslavija danes najbolj trn v peti, s svojim mešetarnjenjem z zapadnimi imperialisti opeharila za sadove naše borbe, smo lahko ponosni na svojo matično državo. Njena odločna borba in strnjena enotnost njenih narodov nam je svetel zgled in kažipot v naši borbi za enotnost Slovencev na Koroškem, za pravice našega ljudstva, za dobre sosedske odnose z avstrijskim ljudstvom na podlagi dejanske enakopravnosti v političnem, kulturnem in gospodarskem življenju, na podlagi take dosledne enakopravnosti, kakor jo uživajo vsi narodi in vse narodne manjšine v socialistični Jugoslaviji.

Slovensko ljudstvo na Koroškem se zaveda velikega pomena in doprinosu nove Jugoslavije k stvari demokracije in miru v svetu ter vidi v tem doprinosu učinkovito pomoč in oporo v svoji lastni borbi. Zato se raduje skupno z vsemi jugoslovanskimi narodi, ko praznujejo svoj državni praznik, in jim čestita k uspehom, ki so si jih priborili na naporni poti v napredek in svetlo bodočnost.

Kljub novi vladi grška vladna kriza ni rešena

V Grčiji so imeli v zadnjem času težko krizo v tamkašnji koalicijski vladi liberalcev (Venizelos), demokratičnih socialistov (Papandreu) in populistov ali ljudske stranke (Caldaris). Kot je bilo pričakovati, je Caldaris odločno branil svoje zahteve. Venizelos pa mu je s pomočjo Papandreusa ugovarjal, kolikor je le mogel. Nasprotja so postala vedno večja in pričeli so že misliti na nove volitve, kar so pa pozneje opustili, ker bi pri tem obnova še bolj zaostala.

Glavni vzrok vladne krize je bil škandal v pristaniščni upravi Pireja. Ugotovili so poneverbe v vrednosti 100 milijard drahem. S to korupcijsko afero so povezani člani raznih strank, izmed katerih je ena oseba finansirala časopis sina podpredsednika vlade Caldarisa. Atenski tisk se je o celi zadevi precej razpisal in

Vijuga brezposelnosti v Avstriji se grozeče dviga

Iz statistike avstrijskega ministrstva za socialno oskrbo je razvidno, da število brezposelnih v Avstriji z veliko naglico narašča. Z 31. oktobrom so navajali 89.666 brezposelnih, to je takih, ki so bili pri avstrijskih delovnih uradih javljeni kot „razpoložljivi brezposelni“. Sredi meseca novembra pa jih je bilo že 108.162, kar pomeni, da znaša

prirastek brezposelnih v pol mesecu 20,6 odstotka. Lani je v istem letnem času znašalo število brezposelnih manj kakor 80.000. Ta številka pa obsega samo brezposelne, ki so pri delovnih uradih zapisani, dočim je še nešteto drugih, ki niso vpisani ali pa so le deloma zaposleni.

Na okrevanju v toplicah v Laškem

Skupina koroških slovenskih vojnih žrtlev, ki trpijo na posledicah prestanega trpljenja v pretekli vojni, je na okrevanju v laških toplicah v Jugoslaviji. Polni hvaležnosti so poslali „Slovenskemu vestniku“ pismo, v katerem med drugim pišejo:

Zveza bivših partizanov Slovenske Koroške nam je oskrbela, da se moremo zdraviti v toplicah v Jugoslaviji. Dne 9. novembra smo dospeli v Ljubljano, kjer so nas prijazno sprejeli člani glavnega odbora vojnih invalidov Slovenije. Na mah smo se počutili v Ljubljani kot svoji med svojimi. Po zdravniškem pregledu smo odpotovali v toplice v

V Kaliforniji, Angliji in Franciji hude poplave in neurja

Zaradi poplav, ki uničujejo obširne predele v Kaliforniji, je zvezna vlada razglasila izredno stanje. Mobiliziranih je bilo 5 tisoč vojnih narodne garde, ki bodo pomagali prizadetemu prebivalstvu. Poplave pa so se začele tudi v zvezni državi Nevada. Ne glede na škodo, ki so jo poplave povzročile samo v Kaliforniji, znaša škoda več kot 12 milijonov dolarjev. Ugotovljeno je tudi, da je že več ljudi izgubilo življenje. V Kaliforniji so poplave najbolj prizadele področje reke Bear, čigar narasle vode so podrle jezove in preplavile mesti Hammonton in Mariogot. Tudi na področju Fresno v osrednji Kaliforniji je položaj zelo resen. V samem mestu Sacramento je skoraj 700 ljudi ostalo brez strehe zaradi poplave reke American. Poleg velike škode v naseljih so nastale velike težkoče v prometu. Železniški promet je zelo omejen in glavni dve železniški progi v Kaliforniji, speljani čez pogorje Sierra, sta prekinjeni.

dejstvo je, da se je Caldarisova skupina vsaj zaenkrat tudi na ta način popolnoma razkrinkala pred grško javnostjo.

Bile so tri možnosti rešitve vladne krize: 1. nova vlada Venizelosa, 2. zopetni prevzem vlade s strani Plastirasove skupine in 3. nove volitve. Vse kaže, da Plastiras zelo podpira nove volitve, o čemer tudi njegov tisk mnogo piše. V Solunu je na primer pred kratkim izjavil: „Po 5. marcu (5. marca so bile zadnje volitve), se je položaj strank tako spremenil, da more EEPK (njegova stranka) zmagati na prihodnjih volitvah.“

Na pogajanjih med tremi vladnimi skupinami sta pozneje Venizelos in Papandreu (ki se je medtem vrnil iz Zapadne Nemčije, kamor je prodal tobak) predlagala Caldarisu, naj odstopi skupno s svojimi mini-

V oktobrskem poročilu Avstrijskega instituta za gospodarska raziskovanja smo že lahko brali, da je na primer letos nastopila brezposelnost v stavbeni stroki zelo zgodaj in sicer že v prvi polovici oktobra. Ta zgodnji pričetek brezposelnosti pripisuje institut temu, ker je industrijska produkcija osredotočena predvsem na izvoz, ker previsoke cene in mezde ovirajo gospodarsko življenje, dočim inozemska pomoč pojema. Država sicer številčno ne investira nič manjše vsote, toda je zaradi draginje realna vrednost investicij manjša.

Problem brezposelnosti povzroča in bo posebno pozimi izzval v državi zelo težavna vprašanja.

Laško. Tudi v Laškem so nas prav pristrčno sprejeli. Bila je sobota in doživeli smo lep kulturni večer, na katerega so nas povabili in smo tudi po svoje sodelovali. V ponedeljek nas je spet preiskal topliški zdravnik nakar smo začeli naše zdravljenje s kopanjem. Hrano imamo izdatno in dobro ter najboljšo postrežbo.

Vsi smo zelo zadovoljni in hvaležni matični Jugoslaviji za vso domovinsko prijaznost in naklonjenost, ki nam jo izkazuje. Zahvaljujemo pa se tudi Zvezi bivših partizanov Slovenske Koroške, ki je posredovala, da preživljamo tako lepe dneve v Jugoslaviji.

V Nevadi, kjer so sedaj prav tako mobilizirali narodno gardo, je reka Truckee paralizirala življenje v mestu Renu. Večji del mesta je dva metra pod vodo. 8 metrov čez reko Truckee, ki teče prav skozi mesto, je poplavljenih. Ogromne količine vode so zajele središče mesta.

Hude nevihte divjajo na Severnem Atlantskem oceanu. Štiri ladje so nasedle ob danski obali. Norveška 1600 tonska ladja „Kul“ pa se je potopila na Baltičkem morju blizu švedske obale. Vse člane posadke pa so rešili.

V Južni Angliji posebno pa v grofiji Devon je neurje povzročilo velike poplave. Blizu Exetera so vode prekinile železniški promet. Temza pa je zelo narasla.

Izredno hud veter, ki je v Poitiersu dosegel 191 km na uro ter 110 km v Parizu, piha že več dni. V notranjosti dežele sta veter in deževje povzročila veliko škodo, ki še ni preračunana. Poplave so v Juri, kjer je narasla reka Douks že pred tednom preplavila bližnja polja.

Močno deževje je povzročilo poplave v nekaterih predelih Londona in področjih v Južni Angliji. Glavna cesta Southampton — Salisbury je pod vodo in so promet zaradi tega preusmerili. V Wareickshire je reka Avon prestopila na več krajih bregove. Prav tako je narasla tudi reka Bath. V dolini Eveshem so živino spravili na griče, da bi jo obvarovali pred poplavami.

stri, člani populistične stranke, za toliko časa, da bosta preiskava in sodna razprava zaradi afere v pireskem pristanišču končana. Do tedaj, kar praktično pomeni dva meseca, bodo sedeži v vladi še rezervirani za populiste, ti bodo pa zato nudili vladi še vedno svojo podporo v parlamentu.

Na podlagi tega sporazuma je Venizelos sestavil spet novo vlado, svojo četrto vlado, z drugimi besedami povedano, Grčija je s tem dobila že svojo šesto letošnjo vlado.

Jugoslovanski sindikat gradbenih delavcev izstopil iz SSZ

Na plenarnem zasedanju glavnega odbora je jugoslovanski sindikat delavcev in nameščencev gradbene industrije in stavbarstva sklenil, da izstopi iz Mednarodne zveze sindikatov gradb. delavcev, ki je vključena v Svet. sindikalno zvezo. Vzrok temu sklepu je sovražno zadržanje omenjenih mednarodnih organizacij napram Jugoslaviji.

V zadnjem času je vodstvo mednarodnega sindikata delavcev gradbene in lesne industrije pod vplivom vodstva Svetovne sindikalne zveze začelo v svojem glasilu napadati Jugoslavijo in njen sindikat gradbenih delavcev, čeprav je ta mnogo prispeval za mednarodno delavsko gibanje. Jugoslovanski sindikat gradbenih delavcev je gojil najtesnejše odnose s posameznimi inozemskimi sindikati te stroke, pošiljal svoje zastopnike na kongrese v druge države in prav tako sprejemal inozemske delegate.

Jugoslovanski sindikat gradbenih delavcev je prav tako sodeloval pri ustanovitvi mednarodne zveze sindikatov gradbenih in lesnih delavcev ter je bil jugoslovanski zastopnik izvoljen v izvršni odbor zveze pri SSZ.

Vso skrb mlademu naraščaju

Ljudska oblast v Jugoslaviji v največji meri skrbi za mladi naraščaj, posebno še za učečo se mladino. Da študentom omogoči študij tudi izven domačega kraja, je ustanovila številne študentske internate, katerih je letos že 1050 v državi. V teh ustanovah stanuje 30.000 žolarjev osnovnih, srednjih in strokovnih šol in so to vojne sirote ali pa otroci, ki študirajo izven domačega kraja.

V prav taki meri pa skrbi nova Jugoslavija tudi za najmlajše, za katere je odprla 150 domov, v katerih prebiva 12.000 otrok, ki so izgubili svoje starše; nadalje pa živi v 400 otroških vrtcih in dečjih jaslih okoli 17.000 otrok, katerih matere so zaposlene.

Po vojni je bilo v Jugoslaviji odprtih tudi nadaljnjih 500 počitniških kolonij in znaša zdaj njih skupno število 600. Samo letos je preživelo v teh kolonijah, ki so v najlepših planinskih in obmorskih krajih, nad 350.000 žolarjev in otrok.

Koliko je bilo na tem področju že ustvarjenega v povojnih letih, kaže razmerje v stari Jugoslaviji, ki je imela skupno le 235 internatov, otroških domov in vrtcev, v katerih je bilo prostora za okoli 17.000 žolarjev in otrok.

Največji cevovod na Srednjem vzhodu dograjen

Sueški prekop dobi v kratkem nevarnega tekmeca, ko bo namreč prišla po največjem cevovodu Srednjega vzhoda, ki veže kraj Abqaiq v Saudi Arabiji s pristaniščem Sidom na libanonski obali Sredozemlja, prva nafta. Menijo, da je ta vest zelo važna v gospodarski zgodovini Srednjega vzhoda zlasti sedaj, ko egiptovske oblasti vedno bolj ovirajo promet ladij skozi Sueški prekop. Egipt namreč še vedno ovira dovoz petroleja in drugega blaga državi Izrael. Tako bo mogoče z nafto, ki bo pritekla po novem cevovodu, verjetno bolje zalagati Izrael.

Novi cevovod, ki je le eden od petih, ki so bili po vojni načrtu, meri 1700 kilometrov v dolžini ter je položen iz Saudove Arabije skozi Irak in Sirijo do libanonskega pristanišča. Njegov premer znaša 73 centimetrov, letna zmogljivost cevovoda pa bo dosegla 20 milijonov ton petroleja. To število tudi pove, kakšna izguba je z gradnjo cevovoda zadela družbo, ki izkorišča Sueški prekop. Surovi petrolej, ki bo prišel po novem cevovodu, bodo dobavljali v glavnem petrolejskim prečiščevalnicam v Angliji in zapadni Evropi.

1943

29. NOVEMBER

1945

II. zasedanje AVNOJ-a

proglasitev FLRJ

Ob sedmi obletnici zasedanja AVNOJ-a

Sedem let je od zgodovinskega drugega zasedanja AVNOJ-a v Jajcu, kjer so bili sprejeli dalekosežni sklepi, ki so v bistvu spremenili politično in družbeno strukturo Jugoslavije. Z drugim zasedanjem je bilo zaključeno nad dve in pol leti trajajoče obdobje najtežje borbe z okupatorji in osvobodilno gibanje je imelo tedaj še v zunanjem in notranjem političnem pogledu kakor tudi v vojaškem odločilne uspehe, ki so omogočili, da so jugoslovanski narodi po svojih predstavnikih iznesli svoje zahteve in svojo, s krvjo zapečateni pravico, da sami odločajo o svoji usodi, a državni obliki in ureditvi nove Jugoslavije, ki so jo nenehno ustvarjali med ognjem sovražnega orožja in v trdem boju z njim.

To novo Jugoslavijo so nosili v svojem srcu že takrat, ko so neznozna davčna bremena stiskala kmetu, da je žel drug za drugim na boben in ni bilo več s čim plačati banki dolgov, ko vsi delavci po tri štiri dni v tednu postopali doma, ker ni bilo dela, ko so uradništvu leto za letom krčili plače od že itak nezadostnih dohodkov. Nosili so jo, ko so začeli razmišljati o milijonskih kraljevih letnih dohodkih, ko so videli, da prodajajo vlade in kralj zemljo tujcem v izkoriščanje, ko se je stopnjevalo poleg socialnega še težko narodno zatiranje in so zapirali tiste, ki so v svojem ogorčenju in spoznanju oznanjali pravičnejši svet tlačenemu ljudstvu.

Nova Jugoslavija je v tistih letih vstajala tudi v duši primorskega in koroškega ljudstva, ki je izven njenih mej, in je težko preizkušano od italijanskega fašizma in nemškega nacizma in bridko razočarano nad jugoslovanskimi vladami, ki so v poslednjih predvojnih letih pričele sklepati in utrjevati prijateljske vezi z največjimi njegovimi krvniki in ki so same ustvarjale fašizem na lastni zemlji, uvidelo, da je Jugoslaviji potrebna trdnejša in pravičnejša oblika vladavine, ki bi bila zmožna kljubovati tujemu nasilju.

Za tako Jugoslavijo so živeli z brati onstran mejnikov in rdečih črt na zemljevidu. Za tako Jugoslavijo so se z vso silo oklenili partizanskega gibanja, ker je to slonelo na zamisli osvoboditve jugoslovanske zemlje, na enakopravnosti vseh jugoslovanskih narodov in na socialni pravičnosti vseh njenih državljanov. Zaradi tega so s svojo ogromno udeležbo povečali njegove vrste, se stopili mimo vseh mejnikov z njim v eno, da bi z borbo potrdili svoje zahteve, dokazali svojo enotnost z ostalo Slovenijo ter Jugoslavijo in tudi sami doprinesli za svoje osvobojenje.

Sklepi drugega zasedanja AVNOJ-a so prekinili z monarhijo in z vsem onim, kar nujno prinaša monarhija s seboj. Postavili so temelje demokratične, federativne ureditve države in prepovedali povratek kralju Petru v domovino s pripombo, da bo vprašanje kralja in monarhije rešil narod sam s svojo lastno voljo po osvobojenju domovine. Potrdil se je princip suverenosti narodov Jugoslavije, ki so ga izvedli sami v tistem trenutku, ko so gili osvobajati vsak svojo zemljo. AVNOJ je postal vrhovno in edino zakonodajno in predstavniško telo v domovini in izven nje.

Ze prva dva sklepa sta vsebovala

v osnovi načela ljudske oblasti in predstavljala zarodek današnje republike Jugoslavije. Tovariš Tito je ob neki priložnosti dejal: „Da nismo ničesar drugega storili kot to, da smo osvobodili našo divno zemljo tujega izkoriščanja, smo napravili več kot vsi politikanti v vsem svojem življenju.“ Njegove besede se zrcalijo v vsem ustroju nove Jugoslavije, ki je omogočil izvedbo agrarne reforme in nacionalizacijo podjetij, s katerima je ljudska oblast dobila svojo ekonomsko osnovo za uspešno graditev socializma. Osem sto deset tisoč hektarov zemlje je prišlo v roke tri sto dvajsetih tisoč kmečkih družin, kar je še bolj utrdilo zvezo med delavci in kmeti in kar je notranje preobrazilo in spremenilo njihove delovne odnose vsega poštenega ljudstva. Danes ne delajo več za davke, za gospodarja, ki se žopiri v bogatih leto-

viščih in ni še nikoli prišel pogledat ne v rudnik, ne v tovarno, da bi videl, kako se njegovi moderni, mezdni sužnji mučijo zanj; danes delajo zase, za svoje otroke, za svojo domovino, v njen procvit in svojo srečo ter lepšo bodočnost njihovega in novih pokolenj.

Tega se zaveda vsak državljan nove Jugoslavije in od tu njihov delovni polet, od tu udarniki in novatorji, od tu mladina, ki je zgradila in gradi velikanske objekte, od tu žene, vajene poprej le življenja mestnih domov, zdaj prostovoljne delavke na številnih gradiliščih in v raznih tovarnah. Od tu je tista velika vera in zaupanje ljudskih množic v lastne sile, ki jih prepaja tako, kot je prepajala partizanske borbe, ko so šli na stokrat močnejšega sovražnika z zavestjo, da gradijo drugačen in boljši svet. Vse te materialne in moralne kakovosti predstavljajo

granitne temelje petletnemu gospodarskemu načrtu elektrifikacije in industrializacije dežele, ki bo spremenil Jugoslavijo iz zaostale, polkolonialne države, ki je živela kot agrarni privesek drugih držav na Zapadu, v resnično samostojno, bogato od nikogar odvisno zemljo.

Čeprav smo koroški Slovenci kakor del Slovencev v Primorju in Trstu kljub skupni narodno osvobodilni borbi ostali izven meja nove Jugoslavije, se veselimo vseh njenih uspehov, se radujemo z njo na njene praznične dni. Njeni uspehi so tudi naši uspehi, njeni prazniki so tudi naši prazniki. Skupno z vsemi jugoslovanskimi narodi smo tudi mi doprinali k devetindvajsetemu novembru, k mladi jugoslovanski republiki. Ves njen napredek ogreva tudi nas, nam daje oporo v naši vsakdanji borbi proti tuji in domači reakciji. Ljudska demokracija, ki se izvaja v njej z vso doslednostjo in ki je edino resnično pravična oblast, nam razsvetljuje pot k istemu cilju. Na vsakem koraku nas prežinja misel, da je za mejami onkraj Karavank velika bratska skupnost, ki hromi nakane vseh naših sovražnikov.

Letnica velikih dogodkov

Bila je pozna jesen 1943. Pravekar je minila velika nemška ofenziva na naše osvobojeno ozemlje. Ceste so bile razrite od nemških tankov. Vasi požgane, usoda mnogih partizanov še neznana. Takrat, v prvi polovici novembra, smo se zbrali delegati AVNOJ-a in se odpravili na daljno nepoznano pot proti jugu. Sklicano je bilo drugo zasedanje. Mislili smo, da bo nekje na Hrvaškem, morda v Liki. Ko smo prišli po napornem pešačenju mimo šte-

vilnih ustaških postojank v takratno prestolico hrvatskega osvobojenega ozemlja Otačac, smo zvedeli, da še nismo na cilju. Morali bomo dalje proti Bosni. Nihče, razen najbolj odgovornih tovarišev, ni vedel, kje se bo AVNOJ zbral.

Kamioni so nas popeljali skozi Liko proti jugu. Za trenutek smo se ustavili v Korenici, požganem mestu. Italijani in ustaši niso pustili niti ene hiše cele. Toda v požgani podrtiji sta se znova namestila Na-

rodno osvobodilni odbor in komanda mesta. Na zidovih požganih hiš so se ohranili uporni napisi: Živeo Tito. Živeo Stalin! Smrt fašizmu! Vsa okupatorska podivjanost je bila nezadostna, da bi uničila uporniškega duha Korenice, ki se danes imenuje s polno pravico Titova Korenica.

Onkraj Krbavskega polja smo prišli v Udbino, kjer ni več stal kamen na kamnu. Tu je pred meseci napravila konec ustaško-italijanska posadka. Tu, v Udbini, je bil tudi konec naše voznje. Naši kamioni so se vrnili, mi pa smo zavili v hribe proti dolini Une. Zašli smo v zasnežene in razmočene gozdove, v katerih so se utaborili begunci iz doline Une in od Lapeca. Onkraj teh gozdov je dolina, po kateri gre cesta iz Bihača doli v Dalmacijo. Zdaj je bila zasedena od Nemcev in četnikov. Preden smo mogli čez cesto, je bil že dan. Obdana je bila s številnimi zasedami, ves dan so hrumeli po njej težki kamioni in tanki, ki so prevažali celo divizijo. Predaniti smo morali v strmem goščavju in čakati večera. Niso še ugasnili zadnji reflektorji sovražnih transportov, ko smo zavili k cesti. V trdi temi smo se prekopali čeznjo, medtem ko so nas osvetljevale rakete iz okolice Lapeca. Ko se je zdanilo, smo bili že iz neposredne nevarnosti. Prebivalci tamkajšnjih vasi so bežali pred nami, misleč, da se bližajo četniki. Ko so nas spoznali, so nas obdali z vsem svojim siromašnim gostoljubjem.

Pred nami je bila Una, ki tam blizu izvira. Onstran je bilo nekoč mestece Srb, zdaj je bilo tu nekaj pogorišč. Začelo je deževati. Z vozmi smo se napatili dalje proti Bosni. Za nami so že bili Nemci in četniki. Dve uri po našem odhodu so vdrl v Srb.

Zvečer so nas v Trubarju naložili kamioni ter nas še isto noč pripeljali v Livno. Tukaj je bila daljša postaja. Čakali smo poziva na zasedanje. Čez teden dni smo odrinili v notranjost Bosne. Zdaj smo vedeli, da gremo v Jajce.

Pred seboj imamo vrsto slik z naše poti. Močne, nekoliko zabrisane fotografije prikazujejo zasedanje AVNOJ-a. Vsa boreča se Jugoslavija je bila tukaj zbrana. Zastopniki vseh naših narodov so prišli semkaj. Na daljni poti so nanje prežale

(Dalje na 4. strani)

Peter Levec:

PRED BORBO

*Zdaj gremo v boj — na pot v osvobojenje!
Strahu in dvomov v srcih naših ni —
preveč teži nas breme sužnjih dni,
presilno v nas budi se hrepenenje!*

*Kdor pade, več ne bo ga v prsih peklo
ob misli, da mu tujec pije kri,
Kdor pade, ta ne čuti več vezi —
v svobodo pot gre skozi kri in jeklo!*

*Ves prostor poln čudne je tišine —
a le za hip. Že hrupno čez previs
v krvavi dan zbledelih senčnih lis
donijo strojnice in težke mine.*

*Svoboda, bodi naša lavorika!
Vihraj zastava naša preko host!
Nič več nazaj — mi hočemo v prostost!
Četudi gremo preko žrtvenika.*

POT V JAJCE

Tema, blato, drsi ti, blato gaziš, oziraš se na vse strani, kje so drugi v tej gosti megli ter mreži šibja, grmičevja, hlodov in vej. Komaj vidiš v mraku puško, postavo, levo eno, desno drugo, spoznaš, da to ni kolona, da je le straža, ki že dolgo stoji tu in čaka, da pojdemo mimo. Slednjič dohitiš listega pred seboj, kolona se strne in pot se nadaljuje. Straže stojе ob strani kot zid. Nemci so blizu, naše straže in izvidnice nam varujejo pot. Ko tako misliš, se ti noge zapletajo, hitro se primeš za vejo, toda noge ti že uidejo v nasprotno smer, hitro se primeš za vejo na drugi strani, da bi ne izgubil ravnotežja. Padajo konji, padajo ljudje.

„Tih!“

„Drži zvezo!“

„Nemci so blizu!“ ti žepeče tovariš pred teboj.

Obrneš se in tiho ponoviš isto tovarišu za seboj. Še bolj strmo pada breg, blata je še več. Kotanje, veje, podprta debela. Listje! Noge veselo hodijo po listju kakor po preprogi, ki te varuje, da ne padeš iznenada v jarek, da se ne zapleteš v veje, da ne zadeneš s kolenom ob trd kamen. Spuščamo se po jarku, ki se hitro oži in strmo pada. Konji, ljudje, vse se nenadoma zakotali po redkem blatu, drug čez drugega.

„Zveza!“

„Zveza! Zveze nimamo!“

„Tih! Tih!“

„Stoj!“

„Čelo stoj!“

Tovariš spredaj ti zašepeče: „Povej: naprej: ustaviti se ne smemo, naprej! Hiteti moramo, da pridemo še pred nočjo do ceste, ki jo drže Nemci.“ Hitimo po spolzkih tleh, padamo, vstajamo, utrujeni do izčrpanosti. In še se spuščamo, padamo, vstajamo in spet sestopamo, sestopamo.

Noge so od napora in ustavljanja na spolzkih tleh odrevenele in otrpnile. Gozd postaja redkejši. Pridemo na gozdno pot. Zdaj ni več tako temno. Pridemo iz gozda. Zveza se zdaj pretрга, zdaj spet sklene. Prvi so že čisto iz gozda; skriti za grmovjem leže na mokri livadi, zasopli in utrujeni. Prispe tudi začelje kolone; vsi smo zbrani, odrinemo naprej, prerinemo se skozi več grmov, pridemo na plan in vidimo, da je jutro.

Prepozno.

Pred nami je dolina, polna vode, ki izhlapeva v ozadju planin. Biti bi morali že tam! Topo gledamo v vodo...

„Na levo krug! Nazaj!“

„Nazaj? Kako nazaj?“ se vprašaš. Ne razumeš še, da so bili vsi ti nočni napori zaman, ker smo prepozno prišli na cesto.

„Tovariši, pohitite nazaj v gozd, v neposredni bližini Nemcev smo, zdani so je, hitro, da nas ne opazijo na tej livadi,“ se sliši glas generala Avšiča.

Nazaj v gozd

Težkih src se vračamo po istem blatu, po travi med grmovjem pridemo v gozd in ne da bi čakali povelje, padamo po mokrem listju.

Na cesti pod gozdom se razlega groba pesem nemških vojakov. Po česti vozijo kamijoni. Nekateri naši vstanejo, jih začudenó gledajo in štejejo:

Dvajset, trideset, petdeset, sto, dve sto tri in dvajset...

Nikjer nobene ravnine, povsod strmina. Pod staro bukvo razgrnemo odeje, zavijemo se v plašče; kaj se je zgodilo potem, pa ne vem.

Zbudili smo se okrog desetih; nekaj ur smo pa le spali.

Povsod naokrog je hladno in moker. Ognja ne smemo zakuriti, Nemci bi nas opazili. Kapljice težke rose padajo z rumenega listja na mokra tla. Utrujeni konji strizajo vejice z zobmi. Po strmem bregu leže povsod raztreseni posamezniki in skupine. Ta še spi zavrt v plašč, oni že pogleduje izpod odeje. Nad nami vidim tovariša Vlada Bakariča, komisarja Glavnega štaba NOV in PO Hrvatske, ki se je zleknil na kup kamenja in nezamotan spi. Tovariš Frane Frol moli samo čevlje izpod odeje. Malo dalje so se utaborili tovariši Pajo Gregorič, Ešref Badnjevič, dr. Jamrežak in stari dr. Mandič. Slovenci so legli lepo v redu. Pod odeje so si položili drobnih vejic in tako leže kakor na postelji. Slikar Jakac se je zavil v nekakšno spalno vrečo, celo čevlje je sezul in jih obesil na vejo. Kraj njega ležita Vidmar in Rus. General Avšič hodi okrog. Pop Vlado Žečevič je prekrižal noge po turško in zamišljeno gleda v daljavo. Kraj njega stoji

predsednik Ribar in mrko gleda na cesto, po kateri vozijo nemški kamijoni.

Vsi obračajo žepe, da bi morda našli v njih ostanke sinočnjega sira ali kruha. Mislijo na vroč čaj in srečni so, če najdejo v žepu kako figo. Ure minevajo počasi; žejni smo. Ko bi imeli vsaj vodo, če že čaja ni. Sir je slan. Kaj čaj. vsaj vodo. In kako imenitno bi bilo, če bi si smeli pogreti noge pri ognju, tedaj bi lahko skuhal čaj. Ne, tudi na ogenj ne smemo misliti...

Hladno je. Megla je mokra. Ogenj in čaj nam spet rojita po glavi. Nekateri se niso mogli premagati, ogenj je zaplapolal. Svare jih in ogenj ugasne. Visoko nad nami zaplapolala še en ogenj, toda tudi ta ugasne. Kako bi človek prišel do vode? Spet ogenj.

General nas tiho pokliče. Opozarja nas na disciplino. Opozori nas, da so Nemci prav blizu. Če bi nas opazili, bi navalili na nas. Ne bojimo se. Morda bi v tem **spopadu zmagali**. Toda na zasedanje AVNOJ-a moramo prispeti vsi. Zato moramo mirno

Tako so se borili za NOVO JUGOSLAVIJO

AJDOVEC

Kolona se vije skozi gozdove v temo. Mrzla decembrska noč je prevlekla vejevje z ivjem in mesečina se je razlivala nad pokrajino.

Bližajo se cilju. Ostra povelja padajo v noč in brigada prične obkrojevati vas. V njej so se ugnezdili belogardisti, oskrunili so cerkev, napravili iz nje bunker, ki naj bi ščitil fašistične zločince na naši zemlji.

Bataljon je zavil v levo. Že na hribčku nad vasjo je naletel na sovražno zasedo, katera je po nekaj streljih zbežala v postojanko. Kakor plaz so se vsuli borci, ni bilo sile, ki bi jih zadržala. Že v prvem navalu so izrinili sovražnika iz „farovža“. Belogardisti so se zatekli v cerkev in prosvetni dom. Bitka postaja vse srditejša. Ozračje se stresa od eksplozij, bombe padajo kakor toča, žareče krogle rišejo svetle črte v temno noč.

Sovražnik nudi iz cerkve srdit odpor. Javijo se prostovoljci — bombaši.

Kolar, „Jaka“ in Omerza se plazijo z bombami v rokah proti zidu. Naši mitraljezi z ognjem ščitijo napadalec. Blizu zida so, beli jih niso

opazili. Jaka se požene. Močna eksplozija strese cerkev, krik in stok se mešata z detonacijami.

Cerkev je zavzeta. V temo skoči nekaj mož proti prosvetnemu domu, poslednjemu bunkerju izdajalcev. V cerkvenem stolpu pa se še vedno oglašča sovražnikova bređa, ki zapira Gusbeem pot. Treba bo zažgati zvonik. Kmalu šine plamen in bređa utihne. — Kako velika je slepota izdajalcev! V snegu leže borci za svobodo, pogum in hrabrost jim daje ljubezni do domovine, za cerkvenimi zidovi pa čepe bedni izdajalci, ki se zalivajo z vinom, da bi mogli vztrajati v svoji slepoti. Šele ognjeni zublji so strli njihov odpor.

Pot je odprta in obroč se stiska okoli prosvetnega doma, kamor so se zatekli iz ostalih poslopij ter od tam dajali poslednji odpor. Močnemu zidovju naši mitraljezi niso kos. Franci, Jaka in Omerza se plazijo šopki slame k domu, da bi ga zažgali. Sovražnik jih opazi in obsuje z ročnimi granatami. Kljub temu našim junakom uspe zažgati ostrejšje.

Navalu naših borcev je postojanka podlegla. Ajdovec je bil zavzet in nad 80 izdajalcev je plačalo svoje izdajstvo z življenjem.

Letnica velikih dogodkov

napete nevarnosti, okupatorsko orožje, ustaški in četniški noži. Kljub temu ni nobena ovira preprečila tem ljudem, da se ne bi zbrali globoko v Bosni in postali udeleženci velikih zgodovinskih dogodkov. Zbrali so se pri svojem herojskem voditelju Titu, ob Centralnem komiteju Partije.

Zborovanje AVNOJ-a je trajalo vso noč od 29. na 30. november. Pred nas je stopil Tito. Govoril je našim narodom, govoril tokrat tudi že vsemu svetu. Tega dne je stopila nova Jugoslavija pred svet kot država. Ta dan bo za vselej zapisan v naši zgodovini kot rojstni dan nove demokratične federativne Jugoslavije. Zato stoji tudi 29. november 1943 zapisan v našem grbu.

To noč so zastopniki vseh naših narodov dali tovarišu Titu na predlog slovenske delegacije naslov maršala Jugoslavije.

Našemu veselju in navdušenju se je pridružila v Jajcu tudi grenka žalost. Pokopali smo organizatorja jugoslovanske mladine Iva Lola-Ribarja, ki je postal žrtev letalskega napada, tik preden bi imel oditi v Egipt v važnem političnem in vojaškem poslanstvu. Stari Ivan Ribar, predsednik AVNOJ-a, mu je govoril v slovo. Z njim je izgubil zadnjega sina.

Maló pred božičem smo nad Suhorjem v Beli krajini znova stopili na slovenska tla. Iz Jajca smo se morali vrniti po drugi poti, ker se je na dalmatinski strani že začela nemška ofenziva. Prehodili smo Bosansko Krajino, same stare partizanske kraje v Podgrmeču, kjer nas je ljudstvo sprejemalo z veliko ljubeznijo in navdušenjem. Znova smo prestopili reko Uno ter se prepeljali v Banijo. Morali smo hiteti, ker nas je lovila nemška ofenziva.

sedeti, ne govoriti, ne hoditi po listju, ki žumi in v katerem pokajo vešice, na ogenj pa seveda niti misliti ne smemo.

Vsi vemo, da je tako, kakor pravi general, toda dan je dolg, hladno in vlažno je. Zavijemo se v vse, kar premoremo. Nekateri znova ležejo na zemljo, stisnejo se drug k drugemu, da bi se morda tako nekoliko ogreli. Nekateri spet spe. Neka skupina se živahno pomenkuje, ne vem o čem, ker govore tiho. Nekdo na ves glas smrči.

„Smrčanje je prepovedano,“ se oglasi neki hudomušnež.

Odpiramo konzerve, nekateri imajo celo nekaj kruha. Prihranili so ga za vsak primer že od snoči. Dele se ostanki ostankov. Razpoloženje je kljub mrazu živahno, samo ure teko obupno počasi. Okrog petih odrinemo; takoj, ko se bo zmračilo. Luna vzide pozneje, čez cesto moramo priti v popolni temi. Samo da bi jeli hoditi, segreti se bomo. Minile so tri ure, kmalu odrinemo. Nekateri vstanejo, pa spet sedejo. Naš fotograf hodi od skupine do skupine in nas fotografira. Padajo žale na račun tistih, ki spe. Polagoma se že mračí. Nenadoma počí blizu, čisto blizu strel. Vsi planemo pokonci.

„Kaj je?“

„Ali so nas opazili?“

„Odkod streljajo?“

Vsi zgrabimo za orožje. Grobna tišina. Neki vojak prizna, da se mu je puška nehote sprožila. Zaskrbлено se oziram na vse strani. Ali so Nemci slišali strel? Ali nas bodo našli? Čas hiti. Nič se ne zgodi. Pospravimo in zavijemo svoje stvari, preštejemo se. Tovariš Pajo skrbi za hrvatske delegate. Opozarja nas, da moramo biti zelo oprezni:

„Tovariši in tovarišice, prosim vas, da pazite na sleherno naročilo. Potrebna sta največja previdnost in tišina. Cigarete si ne sme nihče prižgati. Mislite vedno, da so Nemci čisto blizu nas, oddaljeni tako rekoč samo nekaj korakov. Priti moramo čez cesto, ki je v njihovih rokah. Zato naj vsak skrbi za tovariša pred seboj in za tovariša za seboj. Vsak je odgovoren za dva. Tovariša ne sme izgubiti niti v primeru, če bi se vnela borba. Pazite na zvezo! Noč je temna. Kdor izgubi zvezo, odgovarja sam za svoje življenje. Mi ne moremo nikogar iskati, hiteti moramo kar se da, da pridemo čim prej z nevarnega ozemlja.“

Med natovarjanjem koni zbijamo žale, potem pa se kolona razvrsti po številkah. Vsak izmed nas je dobil svojo številko. Tako je lažje kontrolirati, ali smo vsi zbrani. Jaz imam 33, tovariš za menoj 34. Kolona se jame počasi pomikati in že smo na planem, kjer smo bili davi. V mraku opazimo več hišic. Onstran vode pod bregom zaplapolala ogenj. Kmečka hišica gori.

„Ustaši požigajo!“ zašepeče nekdo.

Plamen osvetli cesto, po kateri vodi naša pot. Tako stojimo razvrščeni v mraku in čakamo, kdaj odrinemo.

„Naprej!“

(Iz knjige Nade Sremac „Iz partizanskega dnevnika“)

Z vseh strani je vdiral sovražnik v Kordun in na Banijo. V temni noči smo se mu izmaknili med Vrginmostom in Topuskom ter se prepeljali čez reko Kolpo. Pred nami je bila karlovska proga. Prešli smo čeznjo ter se vzpeli na Okič, vasičo na zadnjih obronkih proti Zagrebu. Zdaj smo bili že skoraj na svojem. Še dva dni poti počez čez Žumberk, pa smo bili v Beli krajini.

Hitro smo pozabili vse napore dolge poti, nihče od nas pa do smrti ne bo pozabil svojega prvega srečanja s Titom, nihče ne bo pozabil rojstva nove Jugoslavije — drugega zasedanja AVNOJ-a v Jajcu.

Po naši zemlji

Slovenskega župnika hočejo namestiti na nemški župniji

V začetku šolskega leta, 18. septembra 1950, so v Potočah izročili prenovljeno šolo svojemu namenu. Ta akt so izvedli v navzočnosti višjega vladnega svetnika Pabsta, ki je zastopal deželnega glavarja, in okrajnega glavarja dr Wagnerja iz Velikoveca. Ob tej priložnosti je imel suški gospod župnik Holmar nagovor in sicer takšen, kakoršnega mu je narekovala njegova duhovniška vest. Gospod Holmar je opiral svoj govor na papeževo encikliko ter je na podlagi te okrožnice poudarjal, da je šola in ves svet potreben resničnega miru in da je treba na podlagi Kristusovega ukaza „pojdite in učite vse narode“, učiti ljudstvo, kakor govori, konkretno na ozemlju, kjer govori ljudstvo slovenski v slovenskem jeziku. Imenovana vladna zastopnika, ki sta tudi govorila, sta

že takrat na neobjektiven način kritizirala župnikov govor. Nato so gospoda župnika napadali v časopisih.

Z gonjo proti g. Holmarju pa niso prenehali in kakor slišimo, hoče celovško knezoškofijstvo na pritisk vlade premestiti suškega slovenskega župnika na neko nemško župnijo. Brez dvoma tižijo za to zadevo velikovski okrajni glavar dr. Wagner in nestrpni šovinistični krogi, ki vedo, da knezoškofijski ordinariat rad ustreže tam, kjer gre za prikrajšanje koroškega slovenskega ljudstva za slovenskega duhovnika in se v udani pohlevnosti udinja težnjam za ponemčevanje slovenskih župnij.

Slovensko ljudstvo je zaradi takih namer celovškega nadpastirja globoko užalosteno in upravičeno ogorčeno.

Sele — Zgornji Kot. — Od 13. novembra že brnijo pri Maleju v Kotu živalni stroji, škrtajo škarje in dekleta vbadajo s šivankami, da je veselje. Deset deklet obiskuje šivilski tečaj, kjer merijo, prirezujejo in šivajo in se tako urijo v prikrojevanju oblek, otroških oblek in perila, kar jim bo v domačem gospodarstvu veliko koristilo in prištedilo mnogo denarja. Dobra gospodinja in mati mora biti spretna tudi v živalski stroki.

Tečaj je organizirala Slovenska prosvetna zveza in ga vodi tovariši-

ca Slavka Miškulnik, ki je že preteklo zimo na več tečajih pokazala svojo spretnost. Dekleta tečajnice jo pazno poslušajo, ko jim prikazuje to in ono in jih seznanja s šiviljsko umetnostjo.

V tečaju pa posvečajo pozornost tudi drugi potrebni izobrazbi. V ta namen so vključena v učni red predavanja iz raznih strok, kakor na primer o vzgoji, zdravstvu, perutničarstvu itd. Tako smo prepričani, da bodo dnevi tečaja dobro izrabljeni in izpolnjeni ter uspeh ne bo izostal.

Za zaključek pa so sklenila dekleta, da bodo priredile pri Maleju Miklavžev večer in bodo dan in čas pravočasno naznanile.

Železna Kapla. — Zvezo za življenje sta sklenila dne 20. novembra t. l. v Železni Kapli mlada človeka in sicer France Ramše, pd. Gašperjev v Lobniku, in Malka Pavl, Možganova hčerka iz Lepene. Poročno slavje je bilo v Železni Kapli. Nevesta Malka je morala med vojno prestatl s svojo materjo bridkosti laborišča v Ravensbrücku. Po zlo- mu fašizma se je vrnila, toda brez matere, ker je njena mati podlegla trpljenju v laborišču.

Čestitamo in želimo, da bi mlademu paru potekalo življenje mnogo leta srečno in v zadovoljstvu!

Bistrica na Zilji. Spet enkrat drobno novico. Drobna je, a po svoji vsebini bridka, ker moramo poročati žalostno vest, da nas je za vedno zapustila v svojih najboljših letih po domače Vagutova mati, Neža Brandstätter. Pred nekaj dnevi smo jo izročili materi zemlji k zadnjemu počitku. Pokojna mati je bila doma iz Špinjeve družine ter se je poročila k Vagutu, kjer je pomagala svojemu možu kot dobra gospodinja pri gospodarstvu in vzorna mati — vzgojiteljica njunega naraščajca. Leta 1942 pa so nacisti tudi Vagutovo družino izselili ter jo potiskali po različnih taboriščih v rajhu, nakar je našla zatočišče v Zgornji Avstriji, od koder se je leta 1945 vrnila v domovino. Vsi izseljenci se Vagutove mame dobro in radi spominjajo. Pokojna mati je svakinja koroškemu Slovincem znanega gospoda župnika Brandstätterja, ki so ga tudi preganjali v pretekli vojni.

Ob pogrebu je izkazala številna množica znancev prerano umrli materi spoštovanje in ljubezen. Počiva naj v miru, možu, otrokom in ostalim sorodnikom pa naše odkrito sožalje!

Zilja. — Mlad študent nam je poslal opis doline „Tam čier teče bistra Zilja“, ki ga objavljamo:

Na skrajni meji slovenske zemlje je Zilja. Slavna je po svojih starodavnih običajih in od nekdanje slovenske doline. Od šmohorja do Marije na Zilji pri Beljaku je naseljena po Slovincih. Ponosno teče Zilja skozi po večini močvirnato dolino. Od severa jo pozdravljajo Ziljske planine, od juga pa Krnske Alpe z državno mejo proti Italiji.

Mogočni Dobrač bi nam lahko marsikaj pripovedoval o zgodovini, življenju in borbi Ziljanov. Leta 1348 je stresel svojo glavo in zasul

VABILO

Slovensko prosvetno društvo „Peča“ v Šmihelu pri Pliberku bo dne 3. decembra 1950 ob 15. uri gostovalo v Narodnem domu v Št. Jakobu v Rožu z igro „Sin“.

Prireditev bo združena s Prežernovo proslavo.

K številni udeležbi vljudno vabimo!

Odbor,

pod seboj več vasi ter zajezil Ziljo, da je bila dolina pod vodo. Ziljani so se zatekli takrat v hribe in se tam začeli boriti z zemljo. Dokazi tega dogodka so Prešeško jezero in številska močvirja, ki jih najdeš povsod v Zilji. Južno od Krnskih planin leži Kanalska dolina, ki je prav tako slovenska a tudi izpostavljena potujčevanju.

Ziljska dolina, na zapadu in severu izpostavljena nemškemu pritisku, je kljub oddaljenosti od slovenskega središča ohranila svoje slovensko lice. Narod naš v Zilji dokazuje hrani, ziljske narodne običaje in noše. Ziljski rojak Matija Majar-Ziljski je rekel nekdanji avstrijskemu cesarju, ko sta stala na narodni meji: „Od tukaj, veličanstvo, pa do Črne morja so sami Slovani“. Znanje slovenske vasi na skrajni meji Brdo in Melviče, domovina nekdanjega našega narodnega poslanca v dunajskem parlamentu Franceta Grafenauerja, preprostega kmeta — samouka, a brihtne glave. Na hribih ždejo majhne vasice Borlje, Goriče, Štefan, Plejšiče, Št. Jurij, Borče, Čače s slovensko cerkvico na Dobraču. V Zahomcu je sedež Slovenskega prosvetnega društva „Zilja“ za bistriško okolico.

Kajpa, da bi radi razni plačani ljudje, ki živijo od davkov slovenskega ljudstva, spremenili Ziljo v nemško dolino. Toda ta nakana jim še ni uspela ter jim tudi ne bo, posebno ne, če bo močna naša mladina, ki je bodočnost naroda. Čeprav skuša šola mladino odtujiti in ji vcepiti čul manjvrednosti, se naši najmlajši vedno bolj zanimajo za materinščino in za narodno državo Jugoslavijo. Oni, ki so bili letos v počitniški koloniji v Jugoslaviji, kar ne morejo pozabiti lepih dni, ki so jih preživeli na morju in uživali gostoljubnost bratskih narodov.

To so naši pionirji. Pionirji v Zahomcu in Bistrici sodelujejo tudi v prosvetnem društvu. Zbrali so knjige prosvetne knjižnice in knjižnico uredili. Radi berejo „Mlado Koroško“, „Cicibana“ ter „Pionirja“. Nestrpno že čakajo, ko bo začel vaditi „Pionirski tamburaški zbor“. Tudi za fizkulturo se zanimajo in radi igrajo v poletju nogomet, pozimi pa je njihovo največje veselje smučanje. Vsi že vedo, kaj je „Planica“ in se navdušujejo ob uspehih slovenskih smučarjev. Zaradi tega hočejo postati tudi sami dobri smučarji in tekmovalci in želijo, da bi Slovenska fizkulturna zveza priredila na Zilji smučarski tečaj.

RAZPIS

Pokrajinski odbor Slovenske kmečke zveze priredi v času od 11. do 13. decembra 1950 pri Vazarju v Spodnjih Vinarah pri Št. Vidu v Podjuni

Tridnevni sadjarski tečaj

Tečaj je namenjen za praktično in teoretično izvežbanje kmečkih fantov in mladih gospodarjev iz Podjune v najvažnejših vprašanih sadjarstva, kakor:

- izbira lege, zemlje in sort pri ureditvi sadovnjaka,
- sajenje in gnojenje sadnega drevja,
- rez in vzgoja krone,
- redčenje, čiščenje in snaženje sadovnjakov.

Pričetek tečaja je v ponedeljek, 11. decembra ob 9. uri. Za prenočišče in prehrano tečajnikov iz oddaljenejših krajev je prekrbljeno. Nadaljevanje tečaja bo v januarju (pomlajevanje in škropljenje) in na spomlad (cepljenje in precepljanje).

Vse interesente opozarjamo, da svojo udeležbo prijavijo sekretariatu Slovenske kmečke zveze v Celovcu, 8. Maistrasse 47 najpozneje do 1. decembra t. l.

Vladimir Nazor:

POKOJNINA Pometaća Jožine

Potem, ko niti z drugim poskusom ni spravil iz Jurekovih ust besede o Enookem in Karolini, pa tudi o Jožini ne, je ukazal svojim tovarišem, naj preiščejo bajte in smetišča, dečke pa je postavil v vrsto in dejal:

— Zdaj pa naravnost! Proti ce- sti!

Precej dolgo smo hodili, zdaj po prahu, zdaj po blatu, on za otroki, jaz in Jožina pa za njim. Molčali smo; samo eden izmed otrok je tiho jokal, drugi pa je od časa do časa požvižgal ali se široko zasmeljal.

— Čakaj, fakini! Tebe ne bomo oddali staršem, preden te vpričo nas pošteno ne namlatijo, — se je straž-

nik jezil nanj.

Planjava je bila že za nami in prišli smo med prve hišice in dvorišča, ko se je nekaj pripetilo. Na pripravnem kraju in ob pravem trenutku so se na določen znak, kakor da so zmenjeni, otroci na lepem razlete- li in začeli bežati, se razpršili in izginili kakor jata vrabcev, če vržeš kamen mednje.

Strážnik je jezen zarjul, še bolj pa ga je ujezilo, ko je slišal, kako se Jožina, ko je potegnil pipico iz ust, sladko smeje.

— Lopov! — je zavpil nanj stražnik, — ti boš plačal zanje. Potem ga je močno prijel za rokav, kakor bi se bal, da mu še ta ne uide.

Mogoče bi bil postal še bolj grob, toda prav takrat smo prišli na stražnico.

V predsobi je bila miza, klop in slika na zanemarjenem zidu. Dva starejša stražnika sedita za mizo; prvi zapisuje imena in priimke v dolgo vrsto; drugi sprejema prijave in odjave stanovalcev.

— Ali je gospod šef v pisarni? — vpraša najin dosedanji vodnik.

— Pravkar je prišel, — sta mu odgovorila.

— Takoj grem poročat. Pazita na ta dva.

Sedel sem na klop, Jožino sem pa komaj pregovoril, naj spravi pipico v žep in sede zraven mene; starca je bilo sram in bal se je.

Precej dolgo sva čakala, preden so se odprla vrata in naju je stražnik odvedel v sobo moža, ki ga bom tudi jaz — kakor on — oslavljaj z „gospodom šefom“. Čudno človeče!

Z nizkim in globokim, nagubanim čelom, z dolgimi lasmi, kakor se rad nosi ta ali oni umetnik; velike oči, ribjim podobne; zenice je imel podobne zelenkastim jamicam; nos dolg in koničast, prav zares policajski; usta sočna, najlepše oblike, z močnimi volčjimi zobmi; in — nazadnje — majceno bradico, nežno kakor otrok. V telo je bil srednje rasti; oblečen je bil meščansko. Sprejel naju je sede, s službenim obrazom in ostrim, izprašujočim pogledom. Vedno bolj napeto naju je opazoval, zlasti mene. Molčal je, se obotavljal. Ko je odprl usta, mu je glas zaštal. S prsti je šel skozi lase, toda kazalo je, da mu je tudi to malo pomagalo. Potem je vstal — toda ne kakor zver, ki naskakuje — in me še bolj pozorno motril ter spregovoril z glasom, kakršnega nisem pričakoval od njega:

— Prosim vašo izkaznico.

Ko je videl mojo sliko in prebral moje ime, se mu je obraz spre-

O ZGODOVINI PADALA

O padalu, njegovemu namenu in pomenu smo pri nas slišali le prav malo, čeprav je danes padalstvo doseglo visoko stopnjo svojega naglega razvoja in ga v marsikateri državi celo že štejejo med ljudski šport.

Zgodovina trdi, da sodijo prvi poskusi padala in skakanja z njim v dobo Leonarda da Vincija, kar pomeni, da se je že v XV. stoletju vzporedno s človeško težnjo letati kakor ptica pojavila še druga težnja, ustvariti pripravo — padalo, ki bo človeku dovoljevala varen skok z višine na zemljo. Leonardovi poskusi so ostali poskusi.

Leta 1617. se je pojavila tehnična knjiga italijanskega znanstvenika in fizika Fausta Verrancia, v kateri na široko razpravlja o problemih, ki zadevajo padalo in o svojih praktičnih poskusih. Nekaj let za tem je zapornik Laven, poskušajoč uiti iz zapora, izvršil uspešen skok z visokega stolpa, v katerem je bila njegova celica. Kakšna je bila njegova priprava, s katero je skočil s stolpa in nepoškodovan obstal pred stražarji ne vemo. Jasno pa je, da sta Fausto Verrancio in Laven prva, ki sta po zgodovinskih poročilih uspešno izvedla skok z višine. Verrancio si je zgradil zadobran iz štirih okroglih palic, med katerimi je bilo v kvadratni obliki razpeto platno. Visel pa je na štirih vrveh, ki so bile pritrjene na stikališčih nosilnih palic padala.

Ko sta sredi XVIII. stoletja Francoza brata Montgolfier zgradila svoj prvi balon, sta hkrati spoznala veliko potrebo po padalu. Prvi Montgolfier se je z vso vnemo lotil reševanja tega prevažnega problema. Zgradil je padalo, ki mu je dal obliko kupole, na katero je na vrvi pritržil lahko, iz vrhovih palic spleteno gondolo. To gondolo je obložil z zrakom napolnjenimi živalskimi mehurji, da bi pri dotiku z zemljo ublažilo udarec. Prve poskuse s tem padalom je izvršil v svojem rodnem mestu, a v gondolo je položil ovco, ki je nepoškodovana pristala na zemlji.

Leta 1777. je zgradil drugo padalo, ki ga je že izpopolnil. Padalo je spustil z višine 35 metrov in skok se mu je popolnoma posrečil. O uspehih svojih poskusov je izdal knjigo o padalu.

Sodobnik bratov Montgolfier, francoski Sebastian Lenormand je prvič skočil že leta 1783. Takrat se je pogel z visoke lipe, držeč v vsaki roki deževnika, ki ju je pred skokom primerno ojačil. Po svojih ra-

čunih in dognanjih je pozneje izdelal padalo, s katerim je uspešno skočil z observatorija v Montpelli-eru in se tako prepričal o pravilnosti svojih računov. Francoski letalec J. Garneren je 1797 skočil s padalom, ki ga je izdelal po svojih dognanjih. Skočil je iz balona, ki je plul v višini 700 metrov.

V l. 1836. sta Angleža matematik Cayle in Kocking zgradila nov tip padala. Njuno padalo je imelo obliko stožca, ki se spuščala s svojo konico proti zemlji. Kocking je s tem padalom napravil nekaj uspešnih skokov, pri ponesreženem skoku iz balona pa se je l. 1836 ubil. Tako je teorija koničastega padala za vselej ostala v pozabi.

Dvajseto stoletje je rodilo prva resnična letala. Tedaj se je še močnejše kot kdaj prej pojavila težnja in potreba po padalu. V razvoju padala je nastopila prava revolucija. Nekdanji tipi trdih velikanskih in nezložljivih padal so kar čez noč utonili v pozabo. Nastal je nov, težji problem: kako in iz česa zgraditi padalo, ki bi bilo zanesljivo in bi se pri tem dalo zložiti na tako velikost, da bi jo letalec utegnil namestiti v svojem letalu.

Doba neugnanega tuhtanja in neplodnega iskanja rešitve tega problema je rodila konstruktorja novega padala, Francoza Voisera, ki

je sešil platneno padalo in ga pritržil vzdolž svojega letala. Zračna struja, ki se je zajela v gube tega padala, je letalca s padalom vred potegnila s sedeža in tako je uspel z novovrstnim padalom srečno doseči trdna tla.

Slično padalo je l. 1912 skonstruiral tudi Voiserov rojak Bomet, le da se je bilo to slabše obneslo od Voiserovega padala. Nadaljni razvoj padala je težil za padalom, ki bi bil zložen v posebni torbi. Tako padalo bi zavzemalo prav malo prostora in bi pilotu med poletom ne bilo v napoto.

Prva svetovna vojna nam je že prinesla prve tipe zloženih padal. V tedanji Rusiji so med prvimi državami opremili svoje pilote s padali, ki jih je konstruiral Kotelnikov. Uporabljali so jih z uspehom, ker so pokazali, da so neprimerno boljše od francoskih.

Ob koncu vojne l. 1918. je Američan Lesly Irwin prvi zgradil padalo z avtomatskim sprožilom, kakršna imamo danes. S tem je dal prve osnove padalstvu. Zdaj je bilo mogoče s padali skakati še v mnoge druge svrhe, ne samo, da bi se letalci z njimi reševali smrti. Lahko rečemo, da je Irwinovo padalo temelj padalstva kot ljudskega športa, o katerem govorimo danes.

Zdaj so nam prva naslednja leta

prinesla kopico raznovrstnih padalskih rekordov. Med narodi se je na tem področju razvila huda borba, iz katere pa je kot zmagovalec izšla Sovjetska zveza. Sovjetski padalci so si izmislili nešteto drznih skokov in tako padalstvu pokazali mnoge nove smeri razvoja in pomena. Rus Haratanov se je s svojim padalom vrgel z višine 13.625 metrov in tako dognal rekord. Tudi imena Kajtanov, Kozuljev in Amintajev so imena ruskih padalskih rekorderjev, ki jih občuduje ves svet. Ruski padalki Šižmareva in Pjaseckaja sta že l. 1935 skočili z višine 7.932 m. kar pomeni lep uspeh.

Padalo je danes doseglo že stopnjo absolutno varnega in zanesljivega reševalnega sredstva letalcev, katerih letalo bi doletela nepričakovana nesreča. Vendar strokovnjaki niso obstali na tem mestu. Padalstvu so našli široko področje udejstvovanja v vojnih operacijah.

Veliki manevri Rdeče armade v kijevski oblasti jeseni leta 1935 so pokazali visoko vrednost ruskega padalstva in njegov pomen za primer vojne. Tuje vojaške osebnosti, ki so bile navzoče pri teh manevrih, so z največjim občudovanjem in presenečenjem opazovale tisoče in tisoče sovjetskih padalcev, ki so se vsipali iz težkih bombnikov in transportnih letal. Še bolj so se čudili, ko so izvedeli, da je na deset tisoče sovjetskih državljanov do leta 1935 izvedlo že daleč nad 1 milijon športnih skokov s padalom in da je prav Sovjetska zveza tista dežela, v kateri je padalstvo postalo resnično ljudski šport. Tisočim sovjetske mladine je skakanje s padalom tako priljubljeno, da v prostem času izkoristijo vsake prilike, da se naučijo lepota padalskega skoka.

Po sovjetskem vzorcu so tudi druge armade uvedle v svoj vojni stroj posebne oddelke tako zvane „padalske pešadije“, padalce, ki se po potrebi spuste na sovražnikovo ozemlje in tam s svojim nastopom razbijejo udarnost sovražne vojske.

Pomen teh padalskih oddelkov so dokazale zavezniške vojaške operacije ob osvoboditvi Sicilije, Francije in Belgije, nemški naskok na Kreta in mnoge druge. Nevarnost teh padalskih oddelkov je občutila tudi narodno osvobodilna vojska Jugoslavije, ko so besni Nemci leta 1944 na ta način hoteli uničiti vrhovni štab. Toda budnost in nepremagljiva hrabrost borcev je Nemcem prekrizala račune, da se je peklenski načrt izjalovil.

Ljudska oblast se danes jasno zaveda pomena padalstva. Zato je storila že marsikaj in bo storila še več, da se bo padalstvo razvilo tudi v Jugoslaviji.

Kitajska in film

Filmska industrija na Kitajskem se vedno bolj razvija in novost je, da pripravljajo že tudi prvi barvni film. Začetki kitajskega progresivnega filma segajo namreč komaj v leto 1938, ko so se zbrali v Yenanu okoli akademije umetnosti in velikega pisatelja Lu Sina prvega stvaritelja napredne kinematografije. Najprej so ustvarili dokumentarni film „Yenan in osma narod. osvob. armada“; sledilo je še več nemih dokumentarnih filmov, toda svoj prvi kinematografski studio so postavili šele leta 1946. Sedaj imajo na Kitajskem že tri kinematografska podjetja, in sicer v Čančunu, Pekingu in Šanghaju. Tu so leta 1948 izdelali prvi umetniški film „Most“, ki poveljuje kitajski delavski razred. „Vrnitev v četo“ odkriva reakcionarna delovanja Kuomintanga. Dalje so izdelali film „Vojaki v belih

haljah“, ki govori o zdravnikih in bolničarjih, ki so prišli prostovoljno na pomoč bojevnikom; film „Nevidna fronta“ pa opisuje heroično borbo proti Kuomintangovim kolonam na osvobojenem ozemlju. Poleg „Zarja v Mongoliji“ so znani še filmi, ki so jih predvajali na filmskem festivalu v Karlovih Varih: „Hčere nove Kitajske“, „Spet gore v mestu luči“, „Življenje policijskega agenta v Pekingu“ ter film o partizanki „Yao“, v katerem je bila za najboljšo žensko vlogo odlikovana igralka Ši-Lian-sin.

Plan, ki je določal za leto 1950 večje število celovečernih ter dokumentarnih filmov, okoli 40 sinhroniziranih tujih filmov in več številnih filmskih novic, ko kmalu izpolnjen. Prav tako se uresničujejo načrti o velikem številu potujočih kinematografov.

nil, službena maska je odpadla od njega:

— V. N.! Ste vi res V. N.? Toda čemu vas sprašujem? Nekaj meglenega se mi je posvetilo v glavi, čim sem vas zagledal. Mnogo vaših slik sem že videl; pred kratkim tudi v časopisih. V. N., čigar stihe sem že v gimnaziji prebiral; sedaj se jih uči moj sinko v šoli. In glej, vi ste tukaj, v tej stražnici. Gotovo vas je stražnik prijel, ker misli, da ste kupec Jurekove robe ali pa Karolinin „prijatelj“. Sem, k meni vas je pripeljal, da vas... Oh, moj Bog! Prosim, sedite, govorite, vse mi povejte.

In skoraj položil me je na stol. Toda z mojim tovarišem, s starcem, ni vedel kaj početi.

— To je Jožina, — sem dejal.

— Jožina?

— Da, Jožina. Mestni pometač z Medvedščaka.

— Jožina. Pometač. Medvedščak. ... Aha, sedaj vem, — se je udaril z dlanjo po čelu. — Jožina iz vaše novele o malem štefku. Oh, čudež božji! On je torej resnično bitje! Jožina, junak, semkaj tule sedi. Hočeš cigareto?

— Pipico imam, — mu je odgo-

voril starec, ki je bil še vedno vznemirjen.

— Potem kadi; nič se ne boj.

Pogovor se je začel. Povedal sem vse: o porušenih bajti na Medvedščaku, o starčevem neuspehu na Mirogoju, o Jožinem bivanju v ubožnici, a njegovi zamrznjeni pokojnini, o sporazumu med Enookim in gospodarjem Jurekom, po katerem bi bil starec oškodovan, pa tudi o ponudbi pometačevega vnuka iz Verboka. On pa mi je dejal:

— V Jurekovih rokah bi bil kar moči žalostno končal. Strašno je to predmestje. Vidite, tudi mene je že pograbilo; čutim, kako požasi gnijem. In zastoj se trgam iz njegovega objema. Kupi smeti so vedno večji, podgan je vedno več, črvi se množijo, smrad se veča, živeti tam, kjer se kopičijo materialni in moralni odpadki mesta. Ožra, mesto v svoji sredi grize in požira, v predmestju pa odlaga izmečke; tamkaj so Iksi in Ipsiloni (no, saj jih že dobro poznate), tukaj pa Enooki, Jureki in Karoline. Navežite uboge-ga starca na zemljo, na naravo!

— Prav imate. Mislim na tistega vnuka v Verboku. Zagrebška občina je — tudi radi starčeve pokojnine

— službeno vprašala, kaj in kako je z njim.

— Bežite no. Dobro vem, kaj so službena poročila. Mogoče je starčev vnuk, listi pol trgovcev, vaški župan ali občinski svetovalec, pa bo prišel odgovor po njegovi volji. Lahko se primeri, da bo vnuk še slabši kakor gospodar Jurek.

— Kaj naj potem ukrenem?

— Meni prepustite. Poizvedel bom... Ni dobro poslati starca kar enostavno v Verbok.

Že sem hotel privoliti, ko sem se nečesa spomnil.

— Gospod, hvala! Zdaj vem, kaj moramo storiti. Še jutri grem z Jožino v Zagorje. Če ne bo tam vse, kakor bi moralo biti, ga bom pripeljal nazaj in ga spravil mangari zopet v ubožnico.

— Toda Verbok leži od rok, je oddaljena vas, pot bo tja dolga, — mi je dejal. Vstal je; poiskal in našel nekakšen zemljevid; razgrnil ga je po mizi in mi začel govoriti:

— Poglejte. Vsaj poldrugo uro voznje z železnico. S tele postaje morate na vozu ali pa peš v tele hribe; potem pa po njih zdaj navkreber, zdaj navzdol, na levo, pa na desno. Skozi tale gozd morate pri-

ti, pa čez tole goličavo, ogniti se močvirja, konec koncev pa pridete v Verbok. Naporna pot; vsaj trikrat je treba prenočiti v bogve kakšni gostilni ali krčmi — če so sploh tamkaj. Bolje, da ne greste.

— Ne. Pojdem, — sem odvrnil. — Željan sem potepanja po svetu. Rad bi videl, spoznal in občutil tisti kraj. Vedno govorimo kar koli o Zagorju in pojemo (Gjalski! Domjanič), toda kdo ga v resnici pozna? Kar bo zmogel Jožina, bom zmogel tudi jaz; saj sva oba starčka in upokojenca brez posebnega dela. Ne bova hitela in se utrujala.

— Vlak odhaja popoldne.

— Sijajno. Jutri zjutraj bom poiskal pometačeve papirje in povprašal po njegovi pokojnini. Le tega ne vem, kaj naj do odhoda počnem s starcem; pozno je že.

(Dalje)

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Vellkovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10, telefon 1624/4. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. Tiska Robitschek & Co., Wien VIII., Hernalsergürtel 20. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt 2, Postschließfach 17.